

de gehele parodontologie toe te passen, bijv. met inbegrip van de etiologie. De klinische resultaten van de behandeling leren gelukkig anders.

Het wetenschappelijk onderzoek viel buiten het raam van deze beschouwing, zodat volstaan werd met een enkele vermelding onder de algehele taakbeschrijving (2.3). Het betreft hier, met het onderwijs („vakschool”), een even belangrijke opgave, uit de aard der zaak volkomend passend bij de universitaire doelstelling („school der geleerdheid”).

De in omvang toenemende researchresultaten zullen bij voortdurend hun neerslag in het onderwijs moeten vinden. En zulks natuurlijk niet ter algemene glorie van de parodontologie, maar ter wille van het doel, de a.s. tandarts zo goed mogelijk op zijn taak in de praktijk voor te bereiden.

Summary:

Title: Teaching of periodontics

In the first section, periodontology is defined as the subdivision of dental surgery which is devoted to the study, prevention and treatment of diseases of the supporting tissues of the human dentition. A description of the various phases in patient treatment shows the connection with the other branches of dental surgery. There is a description, in the second section, of periodontal teaching as part of scientific education.

In line with its objectives, the Dutch university in its curriculum focuses attention on the student's sense of social responsibility. In attempting to extend this facet the periodontal training has to be supported by the behavioural sciences.

Modern dental surgery is aimed therefore at man: individually and collectively.

In the third section, the minimal objective of the periodontological education, which is aimed, for the most part, at prevention, is

discussed. The emphasis is placed, therefore, on oral hygiene and prophylactic treatment.

In therapy the so-called local treatment receives the most attention. A plea is made for the integration of clinical aspects in the training of junior students and students of dental hygiene.

Literatuur:

1. *Academische Raad* (1971): De opvattingen over de doeleinden van het wetenschappelijk onderwijs in het bijzonder en van het tertiaire onderwijs in het algemeen. Universiteit en Hogeschool 18:238-240.
2. *Werkgroep Ethiek-Wetenschappelijk Onderwijs* (1972): De veranderende plaats van de wetenschap in de maatschappij en de implicaties daarvan voor de ethiek binnen het wetenschappelijk onderwijs. Eindrapport uitgebracht aan de Academische Raad. Universiteit en Hogeschool 19:149-194.
3. *Moberley, W.* (1949): The crisis in the university. London.
4. *Posthumus, K.* (1970): Universitaire Onderwijs-Structuren. Publikatie Ministerie O. en W.
5. *Restrepo D.* (1963): The teaching of preventive and social dentistry in dental schools of Latin America. *Publ Hlth Dent* 23:30-51.
6. *Dekker, G.* (1970): Bewogen tandheelkunde. *Ned Tijdschr Tandheelkd* 77: 232-237.
7. *Leeuw, G. van der* (1951): De crisis der universiteit. *Wending* 5:604-611.
8. *Easley, J. R.* (1969): Future role of periodontics in the dental curriculum. *J Dent Educ* 33:369-373.
9. *Löe, H.* (1969): Scope of the periodontal course. Ongepubliceerde voordracht tijdens „Conference of principal European teachers of periodontology” te Londen, okt.
10. *Onderwijscommissie van de Subfaculteit der Tandheelkunde te Utrecht* (1971): Onderwijsprogramma sept. 1968, aanvulling 1971.
11. *Bohannon, H. M. e.a.* (1966): Evaluation of the student in periodontics: Philosophy and methodology. *J Dent Educ* 30:397-402.
12. *Swenson, H. M., S. S. Boundy* (1972): Utilization of dental hygiene students in the periodontic clinic. *J Dent Educ* 36:48-49

Juni 1973.

Julfaseweg 7,
Utrecht.

BOEKBESPREKINGEN

R. W. Phillips: *Skinner's science of dental materials*. 7e druk, 682 pag., 443 afb. W. B. Saunders Co., Philadelphia, London, Toronto 1973. Prijs £ 8.10.

Een nieuwe druk van een bekend handboek bevat meestal slechts voor de ingewijden merkbare veranderingen. De jongste „Skinner en Phillips” vormt echter een uitzondering op deze regel, omdat de auteur de grote ontwikkeling van de

laatste jaren op het gebied van de materiaalkunde recht heeft gedaan.

Degene die zich deze nieuwe uitgave aanschafft, komt zodoende in het verheugende bezit van een volledig naslagwerk, waarin, behalve aan alle reeds bekende en vertrouwde materialen, nu ook aandacht wordt besteed aan recent ontwikkelde technieken en nieuwe materialen, welke in artikelen veelal reeds besproken werden.

In deze nieuwe druk wordt nu ook ruime aandacht besteed aan de composieten, het sferisch amalgaam, polycarboxylaatcementen en tandlakken (sealants). Ook wordt voor het

eerst de betekenis van het fluor-ion behandeld, dat immers vanuit bepaalde materialen interactie vertoont met het glazuur.

De leesbaarheid van dit boek is mede verhoogd, doordat het Engelse matensysteem zoveel mogelijk werd vervangen door het metrische.

Het illustratiemateriaal is uitgebreid met tal van scanning elektronen microscopische opnamen van structuren, die het inzicht in de eigenschappen hebben „verdiept”.

Zolang er geen equivalent van dit werk voorhanden is, blijft „Skinner” een onmisbaar leerboek voor de tandheelkundige student en een leidraad voor de geïnteresseerde tandarts, die kennis van de jongste ontwikkeling in de materiaalkunde wil opdoen, zonder urenlang naspeuringen te moeten verrichten in de zeer verspreid gepubliceerde literatuur.

Een uitgebreid register maakt dit boek tot een handzaam naslagwerk.

C. L. Davidson

L. Neyt: *Zygomafracturen*. Academisch proefschrift R. U. Groningen. 166 pag. N.V. Boekdrukkerij Dijkstra Niemeyer, Groningen 1972.

De auteur van dit bijzonder fraai uitgegeven proefschrift signaleert een verdrievoudiging van het aantal zygomafracturen in de laatste tien jaar, waarbij hij aantekent, dat een derde van deze fracturen het gevolg is van bromfietsongevallen (totaal zijn 67% van de patiënten met zygomafracturen, verkeersslachtoffers). Alhoewel deze verbijsterende getallen eigenlijk in eerste instantie zouden moeten leiden tot bezinning op de huidige verkeerssituatie, kan de toekomstige patiënt zich met één gedachte troosten; aan zijn trauma wordt optimaal aandacht besteed!

Niet zelden kan de tandarts een belangrijke schakel vormen bij het stellen van de juiste diagnose. Symptomen van de zygomafractuur die hij moet kunnen beoordelen zijn:

1. intra- en extra-orale zwelling, die soms een enkelzijdige gelaatsafvlakking in het gebied van de koon maskeert;
2. sensibiliteitsstoornis van de n. infra-orbitalis en de nn. alveolares superiores;
3. bewegingsbeperking van de mandibula.

Na de specialistische behandeling van de zygomafractuur, komt de patiënt in de regel weer bij zijn tandarts. Deze zal het litteken in de omslagplooi moeten kunnen begrijpen; hij zal de consequenties van de genezen fractuur voor extracties moeten kunnen overzien en zich bewust zijn van de eventuele complicaties, welke zich alsnog in een later stadium kunnen voordoen.

Het bovenstaande vormt reeds voldoende aanleiding om dit proefschrift, dat inmiddels ook als monografie is uitgegeven, warm aan te bevelen. Velen zullen het wellicht te specialistisch vinden, maar het is voor iedereen nuttig van de inhoud kennis te nemen: per slot van rekening behoort ook dit soort studies tot het terrein der tandheelkunde.

Terecht ageert de schrijver tegen de overtrokken aandacht, die de laatste tijd is besteed aan de „blow out-fracturen” van de orbita. Eens te meer is het daarom te betreuren dat zij die wel Engels, maar geen Nederlands kunnen lezen en geïnteresseerd zijn in de maxillo-faciale letsels, alleen via de „summary” van de inhoud van dit belangrijke boek kennis kunnen nemen.

R. F. van Hoof

Intussen is deze studie, nagenoeg ongewijzigd, herdrukt in het kader van de serie Tandheelkundige Monografieën, uitgegeven door Stafleu & Tholen B.V. te Leiden. Ook de uitvoering van dit dertiende deel in deze serie, eveneens gebonden in linnenband, laat niets te wensen over; de prijs bedraagt f. 25,00.

L. W. Kay, ed.: *Oral Surgery. Transactions of the IVth International Conference on Oral Surgery. (Held in Amsterdam 17th - 21st May, 1971.)* 350 pag., talrijke afb. Munksgaard, Copenhagen 1973. Prijs f. 108,—.

Dit boek bevat 75 voordrachten van de in totaal 143, welke tijdens het internationale congres in 1971 te Amsterdam werden gehouden onder auspiciën van de International Association of Oral Surgeons. Dat 68 lezingen, waaronder talrijke uit ons land, niet werden opgenomen, was volgens de I.A.O.S. een gevolg van het feit, dat de uitgever plotseling niet meer dan 75 artikelen wenste te accepteren, omdat het boek anders te dik en daardoor te duur zou worden. Vanzelfsprekend was dit voor vele sprekers een teleurstelling, vooral ook omdat er geen selectie naar kwaliteit en originaliteit plaats vond en het besluit over het niet opnemen pas laat bekend werd gemaakt, waardoor velen hun artikel niet meer elders geplaatst konden krijgen.

Ondanks bovengenoemde beperking vormt het boek toch een waardevolle bron van informatie voor een ieder die in de mondheelkunde is geïnteresseerd en geeft het een redelijk inzicht in de huidige stand van zaken in dit onderdeel van de tandheelkunde.

De voordrachten van beide symposia, handelend over de *Sinus maxillaris* (voorz. Prof. M. Hut) en over *Centrale non-odontogene afwijkingen van de kaken* (voorz. Prof. J. J. Pindborg) zijn volledig afgedrukt en geven een goed overzicht van deze vakgebieden.

De vrije voordrachten zijn onderwerpsgewijs gerangschikt in een twintigtal hoofdgroepen, waarvan m.i. de belangrijkste zijn: preprothetische chirurgie, operatieve correcties van dysgnathieën en traumata van het aangezichtsskelet. Nederlandse bijdragen werden o.a. geleverd door Panders, Olthof, Hovinga, Stoelinga, Egyedi, Neyt, Borghouts en Otto.

De redactie was bij Dr. L. W. Kay in goede handen, evenals de verzorging van deze uitgave bij Munksgaard. Ik kan het boek dan ook van harte aanbevelen aan alle specialisten in de mondheelkunde en aan de assistenten in opleiding.

G. Boering

Geoffrey H. Sperber: *Craniofacial embryology*. 144 pag., 90afb. John Wright and Sons Ltd., Bristol 1973, Prijs £ 2.50.

In dit boekje (nr. 15 in de serie „Dental Practitioner Handbook”) wordt speciaal de embryologie van die delen van het menselijk lichaam besproken, waarmee tandartsen zijn geconfronteerd. Eerst wordt aandacht geschonken aan de vroege ontwikkeling van de structuren, waaruit hals en hoofd zich zullen ontwikkelen. Daarbij wordt tevens aandacht geschonken aan de factoren, die deze ontwikkeling regelen. Daarna volgt een bespreking van de ontwikkeling en de groei van de verschillende componenten van de schedel, van de tong, de speekselklieren, de spieren en tenslotte de gebitselementen. Het boekje kan aan ieder, die in de ontwikkeling van het gebied van hals en hoofd geïnteresseerd is, en in het bijzonder ook aan studenten in de tandheelkunde, van harte worden aanbevolen. Het geeft in kort bestek een goed overzicht.

J. van Limborgh

American Dental Association: *Advances in oral surgery*. Vol. I—1971, vol II—1972. 122 pag. resp. 125 pag. Prijs \$ 10.00 per stuk.

In genoemde boeken zijn uittreksels van originele artikelen opgenomen die direct of indirect betrekking hebben op de mondheelkunde. De artikelen zijn uit de jaren 1968 tot en met 1971; er werd gebruik gemaakt van bijna 800 binnen- en buitenlandse tijdschriften; een aparte lijst van deze tijdschriften is opgenomen.

De boeken bevatten 687 resp. 702 uittreksels en beslaan alle facetten van de mondheelkunde. Deze uittreksels zijn onderverdeeld in 10 hoofdonderwerpen zoals anatomie, fracturen en pathologie en zij zijn doorlopend genummerd.

De titels van de uittreksels zijn in het Engels gesteld en in de meeste gevallen is vermeld in welke taal het oorspronkelijke artikel is geschreven en of in andere talen een excerpt hierbij is opgenomen. In de uittreksels wordt uitsluitend informatie gegeven over het artikel en wordt niet ingegaan op de waarde ervan.

In de boeken is een index opgenomen naar naam van de auteur en naar onderwerp.

De boeken zijn van veel nut bij het nagaan wat er over een bepaald onderwerp recent in binnen- en buitenland verschenen is in tijdschriften, die al dan niet binnen het directe vakgebied vallen en zullen vooral van waarde zijn bij onderwijsinstellingen.

N. P. J. B. Sieverink

P. van Mens: *Quantitative aspects on exfoliated human palatal cells*. 85 pag., Academisch proefschrift Universiteit van Amsterdam 1973. Leidsche Drukkerij N.V.

De problematiek van de „dental sore mouth”, de hinderlijke aandoening waarmee het dragen van een prothese gepaard kan gaan, berust deels op de biologische reactie van mondslijmvlies op bedekking en mechanische belasting. Inzicht in de pathogenese kan verkregen worden door kennis

omtrent processen van stofwisseling en verhoorning van het epitheel en de veranderingen van deze processen door uitwendige en inwendige invloeden.

Mogelijkheden tot onderzoek zijn beperkt: proefdieren zijn slechts zeer beperkt bruikbaar; menselijk materiaal is vaak moeilijk te verkrijgen.

De schrijver heeft in aansluiting op werk van Sillevius Smitt in hoofdzaak van de mogelijkheid van de exfoliatieve cytologie bij de mens gebruik gemaakt. Oppervlakkig gelegen epitheelcellen werden afgeschraapt en aan een cytologisch onderzoek onderworpen. Het onderzoek was met name gericht op de mate van verhoorning en steunde naast andere kwantitatieve technieken vooral op de histochemische mogelijkheden, zwavelhoudende (sulfydryl- en disulfide-)groepen kwantitatief met behulp van cytofotometrie te bepalen.

Een belangrijke vondst was dat de verhoorning bij vrouwen onder invloed staat van de ovarische cyclus, een variatie die bij mannen geheel ontbreekt.

Verder bleek dat bedekking van het epitheel een daling in de verhoorning te zien geeft. Mechanische belasting stimuleert de mate van verhoorning, zij het in geringe mate.

Uiteraard geeft een dergelijk onderzoek slechts een afspiegeling van een deel der weefselprocessen. Deze spelen zich namelijk ook in diepere lagen af. Dit wordt onder meer geïllustreerd door de beschrijving van een aantal biopsieën, die eveneens door de auteur zijn bestudeerd. Niettemin is het van belang door middel van een weinig ingrijpende procedure inzicht te verkrijgen in wat zich onder controleerbare omstandigheden in het slijmvlies afspeelt.

Op dit punt is het in het proefschrift beschreven werk te zien als een alleszins bemoedigende exploratie van de mogelijkheden tot onderzoek van het mondslijmvlies onder uiteenlopende soorten belasting en beïnvloeding.

A. van den Hooff

B. C. Moffet, ed.: *Mechanisms and regulation of craniofacial morphogenesis*. The proceedings of a symposium, held in Nijmegen 1972. 160 pag. Swets & Zeitlinger B.V., Amsterdam 1972. Prijs f 64,00.

Dit boek bevat de tekst van de inleidingen en samenvattingen van de discussies van de International Craniofacial Conference, die in mei 1972 te Nijmegen werd gehouden. De uitgave vormt een bewijs van de grote vlucht die het onderzoek van de groei en ontwikkeling van het hoofd heeft genomen.

Zoals in de inleidende opmerkingen van Prof. Moffet wordt vermeld, had de conferentie vooral ten doel overzicht en bezinning te verschaffen over de richting waarin het onderzoek op dit terrein gaat.

Diverse auteurs trachten kritisch de toegepaste methodologie te analyseren en hiaten en gebreken daarin aan te duiden. Het boek is echter geen inventarisatie van de allerlaatste onderzoekresultaten.

De verrassing van deze conferentie was de diepzinnige voordracht van Prof. Dr. A. G. M. van Melsen, president van de universiteit van Nijmegen. Het is verheugend dat de

redactie besloot, deze toespraak in de uitgave op te nemen, zodat de inhoud voor ieder toegankelijk is.

Eén van de vijf besproken themata luidt: „New research objectives emerging from present studies and clinical developments”. Vooral dit deel kan de meer klinisch praktisch georiënteerde lezer informatie geven over te verwachten ontwikkelingen.

Het boek is aan te bevelen voor diegenen die belangstelling hebben voor de wetenschappelijke ontwikkeling van de tandheelkunde. Voor onderzoekers en aankomende onderzoekers is het een onmisbare uitgave: niet alleen omdat het uitdagend aantoont hoe gebrekkig onze kennis op vele punten is, maar ook omdat het richting kan geven aan de ontwikkeling van onderzoekprojecten.

H. S. Duterloo

K. G. Isaacson en J. K. Williams: *An introduction to fixed appliances*. 118 pag., 76 afb. John Wright and Sons Ltd, Bristol 1973. Prijs f 21,00.

De opzet van dit boekje is een aantal behandelingsmethoden met vaste apparatuur te beschrijven, die in handen van de auteurs bruikbaar zijn gebleken. Voorts is het de bedoeling om enige basisprincipes van de vaste apparatuur uit te leggen, te vergelijken en tegenover elkaar te stellen. Het boekje dient naast een formele opleiding gebruikt te worden: het is daarvoor geen vervanging. Het kan, aldus de auteurs, van belang zijn voor practici die ervaring hebben in de toepassing van uitneembare apparaten.

In het eerste hoofdstuk wordt gesteld dat de diagnostiek niet wordt behandeld, omdat dit niet zinvol is, wanneer men niet tevens in staat is de gebitselementen in iedere gewenste positie te brengen. Overigens wordt het belang van een goede diagnostiek erkend. Hoofdstuk 2 bevat een aantal nuttige aanwijzingen over de implicaties van de mondhygiëne, het dragen van de vaste apparatuur, de noodzakelijke medewerking van de patiënt, etc.

In elf hoofdstukken wordt vervolgens ingegaan op aspecten van het banderen, de toe te passen brackets, de tandboogvorm, de vorm van de draadbogen, palatinale en linguale bogen, extra-orale tractie, het verplaatsen van hoektanden, het in de rij brengen van incisieven, de overbite en overjet, controle op de stand van de molaren, verankering en „finishing procedures”.

Een aantal literatuurverwijzingen, een index en een aantal

adressen van fabrikanten en leveranciers van specifieke materialen is opgenomen.

Een serie nuttige opmerkingen en aanwijzingen is door het boekje verspreid; soms zijn zeer minieme details opgenomen. Dit neemt niet weg, dat een werkje als dit een slechts betrekkelijke waarde heeft. Toegepast naast een formele opleiding met vaste apparatuur, die van enig niveau is, biedt het weinig nieuws.

Niettemin is het als naslagwerk wel zinvol. Voor iemand die niet met de materie vertrouwd is, biedt het echter weinig houvast. Zo is geen enkel instrument aangegeven. Verder komen diverse begrippen zonder de daarbij noodzakelijke uitleg voor. Een zinsnede dat de boogvormen worden gecorreleerd door onder- en bovenboog te vergelijken, is volledig onvoldoende om te weten hoe dat dan gedaan moet worden.

De beknoptheid geeft aanleiding tot vele hiaten. Wanneer een multiloop arch wordt toegepast is het lang niet altijd voldoende om alleen labio-linguale deviaties te corrigeren; voor de dikwijls aanwezige verticale afwijkingen zijn andere lussen nodig dan die, welke hier aangegeven zijn. Er zijn veel meer van dit soort opmerkingen te maken. Naast de formele cursus zal dit alles niet zo'n bezwaar zijn. Erger is, dat bijvoorbeeld bij de klasse III-behandeling sprake is van de toepassing van een headgear in de bovenkaak. Voorts wordt als min of meer vanzelfsprekend opgemerkt dat een eerste bovenmolaar gemakkelijker naar distaal is te verplaatsen, wanneer de tweede molaar wordt geëxtraheerd. Een tractie op de bovenmolaren van 1500 gram wordt aanbevolen. Dit alles zijn zaken, welke, op deze wijze gebracht, eigenlijk niet door de beugel kunnen. Het toepassen van verschillende brackets bij dezelfde patiënt zoals hier beschreven, is zeer ongewenst. De aan iedere soort bracket inherente techniek op zichzelf is al moeilijk genoeg. Combinaties zullen nog meer problemen kunnen oproepen.

Referent heeft duidelijk de lokale fluor-applicatie gemist. Hetzelfde geldt voor het toepassen van lipbumpers. Dat op twee buurpagina's de ene keer mesiaal overeenkomt met links en de andere keer met rechts is dan maar een detail, dat echter toch verwarring kan oproepen.

Het boekje is overigens goed uitgevoerd en in duidelijk Engels geschreven; de tekeningen zijn eveneens duidelijk. Het is – zoals gezegd – goed te gebruiken naast een opleiding, als een vorm van herhaling, mits gelezen met een kritische instelling. De titel had dan ook beter anders kunnen worden gekozen.

H. Boersma